

Ordforråd (semantik)

Ordforråd er et centralt sprogligt område set fra et sprogpedagogisk synspunkt, fordi det er direkte afhængigt af at blive udviklet med voksnes hjælp både implicit og eksplicit. Andre dele af talesproget, som henhører under sproglig kompleksitet (grammatik dvs. morfologi og syntaks), lærer børn primært af sig selv via implicite læringsstrategier, men det er kun til en vis grad tilfældet mht. ordforrådet. Derfor udfoldes dette sproglige område særlig meget i denne sammenhæng.

Som det fremgår af ovenstående gennemgang af børns sproglige udvikling, så begynder børn allerede i 8-månedersalderen at kunne identificere de første ord, og derefter går det stærkt med at lære nye ord, således at børn i 3-årsalderen allerede kan rigtig mange ord. Det er dog, som det fremgår af afsnittet om Tomasello, ikke en enkel øvelse for børn at lære nye ord. De kan ikke lære dem referentielt alene ved at man siger "Bil" og peger på en bil.

Børn skal, ud fra mange eksempler på hvad en bil er, danne deres egen mere generelle idé om, hvad en bil er, hvad den bruges til og hvilke sammenhænge, den indgår i. Børn skal hermed lære, at ordet ikke kun refererer til en konkret bil. De skal kunne generalisere det, så det refererer til hele kategorien af biler, hvilket også betegnes som ordets dekontekstualiserede betydning (betydningen uden for den specifikke kontekst).

At lære nye ord er kompliceret, fordi ord ikke kun har en enkelt betydning, men dækker over et helt betydningsområde, og børn skal lære hele betydningsområdet at kende. Det svarer til, at farven blå ikke kun henviser til en enkelt blå nuance, men mange nuancer. En blå farve kan være mere eller mindre blå og den kan omfatte mange typer af blå. På samme måde kan ordet 'bil' både referere til store og små biler, grønne og røde biler, biler man bruger til transport, til ferieture osv. Nogle af disse betydningsnuancer benævner vi og dermed dannes der underbegreber som lyseblå, mørkeblå, petroleumsblå, sportsvogn, stationcar osv., men det er ikke alle variationer, som benævnes, og som dermed har deres egne ord. De er i stedet variationer af det, vi kan kalde basisordet (blå eller bil). Derfor skal børn møde ordet i mange forskellige sammenhænge og i mange variationer, hvilket er et af målene med brugen af de understøttende sprogstrategier (Jf. teksten Samtaler i hverdagen).

Ord refererer ikke bare til ting, men også til oplevelser og erfaringer, følelser og stemninger: æbler knytter sig til efterårets farver, sand til en særlig følelse mellem tærne osv. Ordene kan endvidere være udtryk for mere abstrakte begreber som glæde, spænding, kedsomhed, ensomhed osv. At lære ord betyder også at lære alle de betydninger, der knytter sig til ordene.

Derfor er det også vanskeligt for tosprogede, der ikke har en dansk kulturbaggrund, at lære nye ord på dansk, hvis de ikke har erfaringer med det, som ordet refererer til (fx stikkelsbær, en hede, sommerhus). Børn lærer dog ikke kun nye ord ved direkte at relatere dem til egne erfaringer. De lærer også ord ved at høre andre fortælle om dem, ved at høre historier, se film og tv osv.

I forhold til sammenhængen tidlige kompetencer og senere læsning (Jf. teksten om Sprogvurdering) har det desuden vist sig, at især ordforrådet spiller en stor rolle i læseforståelsen. Det er vanskeligt at forstå indholdet i en tekst, hvis man ikke ved eller kun i begrænset omfang ved, hvad ordene betyder. Derfor er før-læsningen, hvor man bl.a. taler om de centrale ord i historien, en vigtig del af læse- og litteraturundervisningen i skolen, og derfor er den også en central del af dialogisk læsning (jf. teksten om Dialogisk læsning).

Sammenfattende kan det siges, at børn kun lærer nye ord, hvis de præsenteres for dem, og de skal møde dem (direkte eller indirekte) i mange sammenhænge, så de får indsigt i alle betydningsnuancerne, og dette kan såvel Samtaler i hverdagen, Dialogisk læsning og Struktureret tematisk sprogarbejde bidrage til.

Oversigt over milepæle i børns udvikling af ordforråd

Alder	Milepæl	Eksempler
2 år	Ca. 250 aktive ord Ord, der betegner nære ting	'vov', 'av', 'hej', 'nej', 'far' 'sko', 'bil', 'hej', 'bold' og 'ble'.
3 år	Ca. 600 aktive ord* Ord, der betegner noget, børn kender fra deres egen erfaringsverden.	'agurk', 'legeplads', 'butik', 'danse', 'åbne', 'lytte', 'venlig', 'inde', 'ude'
4 år	Ca. 1500 aktive ord Ord er stadig knyttet til den umiddelbare erfaringsverden, men der er flere overbe- greber og flere abstrakte ord.	'skab', 'penge', vindue', 'ryste', 'bære', 'beskidt', "blå", 'efter', 'i morgen'
5 år	Ca. 2000 aktive ord, mere abstrakte ord, flere følelsesnuancer og mere abstrakt forståelse af betydning, kan fx beskrive modsætninger.	'advare', 'forbyde', 'prale', 'genkende', 'dobbelt', 'alvorlig', 'sørgelig', 'rasende', 'bagende'
6 år	Ca. 2600 ord (20.000-24.000 passive ord) Forståelse af dobbeltbetydning, udviklet metasproglig bevidsthed, som betyder at de kan forstå: Ironi: 'Hvor er du sød!' Metaforer: 'Du er stærk som en løve' Homonymer: kost/kost hver/værd/vejr, bakke/bakke	'acceptere', 'forandre', 'længes', 'koncentrere', 'overtale', 'intet', 'skuffet', 'almindelig', 'trist', 'beundre', 'spekulere', 'sammenstød', 'modsat'

(* Ordforrådet fra 3 år omfatter kun rodord dvs. sammensætninger, præfikser etc, tæller ikke som separate ord, mens ordforrådet frem til tre år omfatter alle betydningsbærende dele.)